

מאמור

אור תורת הבעש"ט הק'

ביאור נרחב

אודות דברי רבינו הק' זיע"א

בענין תורת הבעש"ט הק' בדורינו

נתפרסם בגליון "אמונה ודעת" בשנת תשפ"א

יז"ל

ע"י מערכת "השקפה ברורה" בארה"ק

סיון תשפ"ב

מערכת "השקפה בדודה"

© כל הזכויות שמורות

הערות והארות בעניני הגליון, והודעת פרטים על שיעורים וחבורות וספרים וכדו', וכמו"כ לתרומות והנצחות

יכולים לשלוח לפאקס: 03-6443567 או לאימעיל: A146556474@gmail.com

וכן אפשר להשאיר הודעות למערכת בטעל. 0747962033

לתרומות והנצחות בחו"ל אפשר להתקשר בטעל:

בארה"ב: 502-4186 (845). בלאנדאן: 075-3507-8220.

במאנטשעסטער: 07835298520. באנטווערפען: 032-4912-81276

ניתן לתרום בכרטיס אשראי ע"י מערכת "נדרים פלוס" בעמדות הפזורות ע"ש "אמונה ודעת"

או ע"י מערכת "נדרים פון" בטעל: 03-7630585 קאוד-5374

או העברה לחשבון בבאנק פאג"י, סניף 188, מ. ח. 105416010, ע"ש ליבוביץ לציין עבור "אמונה"

הגליון החודשי "אמונה ודעת" מופץ בעזהשי"ת באלפי העתקות

בערי ארה"ק: ירושלים, בית שמש, בני ברק, וצפת, ומודיעין עילית. ובחו"ל: בארה"ב, בקאנאדא, ובענגלאנד, כ"י.

הגליונות ניתן להשיג:

ירושלים: 05484-85560 | בית שמש: 05832-44306 | בני ברק: 05331-27056 |

צפת: 0527698687 | מודיעין עילית: 052769868

החפץ להיכנס לרשימת מקבלי הגליון מידי חודש נא לשלוח "בקשה"

לאימעיל אדרעס a146556474@gmail.com

ביאור הדרך האמיתי האיך לגשת אל הקודש בלימוד ספרי החסידות עפ"י דברי רביה"ק זי"ע בספה"ק "ויואל משה"

הרמז ובני ישראל נפקון ברי"ש גלי שכשיתגלה תורת הבעש"ט בעולם יצאו מן הגלות דברי"ש הוא ר"ת ר'בי ישראל ב'על ש'ם.

ועד"ז רמזו ג"כ על תורת האריה"ק, וע"ד שהאריך הקדוש רבי חיים וויטאל זי"ע בהקדמתו לספר עץ חיים בחובת לימוד כתבי האריה"ק ודרך הקבלה המקרבת הגאולה, והביא זה גם מדברי הזוה"ק הנ"ל, ומבאר דע"י לימוד דברי האריה"ק יתגלה סודות תורת רשב"י זי"ע ויבוא הגאולה, ובזה הרמז ובני ישראל יפקון בריש גלי ברי"ש ר"ת ר'בי יצחק ב"ר שלמה שעל ידו יתגלה אור התוה"ק ויבא הגאולה.

ובספה"ק אגרא דכלה (להרה"ק הבני יששכר זי"ע) בריש ספרו מביא הרבה רמזים בתיבת בראשי"ת שהוא בריש התוה"ק ובה נכלל כל היסודות והענינים שבעולם, ובא"ד שם מרמז בזה שהוא ר"ת א'ור ת'ורת רשב"י, וכן כתב שם שהוא ר"ת א'ור ת'ורת ר'בי יצחק ב"ר שלמה שהאיר העולם בהתגלות רשב"י בסוד עולם התיקון, וכ"ה מרמז על א'ור ת'ורת ריב"ש, הבעש"ט הק' שפתח לנו פתח להבין דברי מרן האריז"ל על סוד העבודה יע"ש, ובספה"ק שלחן הטהור להרה"ק מקאמאנא (סי' ס"ו סק"ב) כתב שהאריה"ק והבעש"ט הק' שניהם היו משורש אחד נשמתו הק' של רשב"י זי"ע, [והנה כבר הבאנו שנשמת רשב"י היה מנשמת משה רבינו ע"ה שמבואר בכ"מ שהוא יהיה המשיח לעת"ל, ובכן שפיר יצא הדבר דהילולא דהבעש"ט הק' שהוא סוף ותכלית ההתגלות אור התוה"ק הוא ביום קבלת התורה ממשה רבינו ע"ה בהר סיני].

ומעתה ראינו לנחוץ לבאר קצת את מה שכתב רביה"ק זי"ע בספה"ק ויואל משה אודות דרך

עומדים אנו כעת בימי ההכנה לקראת היום הגדול והנורא זמן קבלת התורה הקדושה מהר סיני, ומבואר בספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש אייר מא' ג' אות ז') דכבר מעת ל"ג בעומר שהוא טו"ב ימים לפני מתן תורתנו הק' מתחיל להתנוצץ אור התוה"ק, ומרומז במש"כ (בראשית א' ד') וירא אלקים את האור כי טו"ב, ורמז בזה מש"כ "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" יע"ש, וכע"ז הובא בכמה ספה"ק, (עי' קדושת לוי פ' ויצא ד"ה ויקרא לו גלעד ועוד כ"מ).

ויבואר יותר ע"ד מש"כ בספרים (כ"כ בס' הגלגולים פל"ה, ובהגהות ניצוצי אורות סוף הקדמת הזוהר דף י"ד ע"ב, ועוד הרבה), שהתנא האלקי רשב"י זי"ע ה' ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, ובכן גילה מדרש הנעלם סודות התורה והאיר עיני העולם, ובכן ביום הילולא דיליה מתחיל התגלות התוה"ק לדורות. ובכוחו ובזכותו יחיש הגאולה כמוש"כ בזה"ק (רע"א מהימנא פ' נשא דף קכ"ד ע"ב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע בהאי חיבורא דילך וכו' דאיהו האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי (וע"ע תיקו"ז סוף ת' ו' כע"ז).

ומהראוי להתעורר בזה בענין מה שבעצם יום חג השבועות זמן מתן תורתנו הק' הוא יומא דהילולא דמרנא אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיעועכ"א, והלא ידוע ממה דאיתא בספה"ק דגל מחנה אפרים (פ' בשלח ד"ה א"י בריש גלי) עמש"כ ובני ישראל יוצאים ביד רמה ותרגומו ובני ישראל נפקון בריש גלי, שבזה מרומז שע"י תורת רשב"י זי"ע יפקון בני ישראל מן הגלות, דמלת ברי"ש הוא ר"ת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי, והוסיף שם הדגל מחנה אפרים ע"ד דאיתא באגרת הקודש של הבעש"ט הק' (הנדפס בסוף ספר פורת יוסף להרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף) שמצאו מלך המשיח ושאלו אימתי קאתי מר והשיב לו כשיפוצו מעינותיך חוצה יעו"ש, ובזה

הבעש"ט הק' מה שבאמת אין הדברים צריכים ביאור שהרי המה פשוטים ומבוררים מאוד, אלא מאחר שיש הרבה מאלו שלא למדו את דבריו מתוך ספרו רק שמעו את זה מאלו הרוצים להטיל דופי בדבריו הק' ע"כ המה טועים בהבנת דבריו וחושבים אותו כמתרעם נגד דרך הבעש"ט ח"ו, אכן כל המעיין בפנים הדברים יראה תיכף דאדרבא, דוקא רביה"ק זי"ע שהיה דולה ומשקה מתורת הבעש"ט הק' בכל עת ועידן, והיה ממשיך השושילתא קדישתא ממרנא הישמח משה זי"ע מתלמידי תלמידיו דמרנא הבעש"ט הק' בדרכי החסידות (וכן מרובה"ק לבית צאנז זי"ע) על כן היה תובע את עלבונם של הבעש"ט הק' ותלמידיו הק' שתלו בהם ובדבריהם בוקי סרוקי ומסלפים את דרך הבעש"ט הק' מדרך האמת לדרכי השקר.

והוא כעין מה שידוע שרביה"ק היה לוחם למען קדושת ארץ הקודש והיה מחבב את ארה"ק ביותר מכולם, וע"כ היה תמיד עניו הק' נשואות לדאוג למען ארה"ק ת"ו בכל עניניה, ואלו הציונים אשר טמאו את הארץ הק' באופן מבהיל ונורא רח"ל הי' דרכם להוציא לעז על רבינו זי"ע לומר עליו שהוא "שונא ציון", וכע"ז לענין אהבת ישראל שהוכיח רבינו (בסימן קע"ו) מדרכי חז"ל מכ"מ דמשה רבינו ע"ה שהי' אוהב ישראל הי' מוכיחם תמיד ובלעם הרשע שהי' שונא את ישראל ע"כ דיבר תמיד טוב עליהם להפילם לרשת השטן, ומזה נראה דאדרבה מי שדאג עליהם הוא האיש שמפרסם את התקלה שידעו להיזהר ממנה.

וכדבר הזה הוא לענין דרך הבעש"ט הק' שהוא נשגב מאוד נעלה, וכמוש"כ הרה"ק ר"ש לוצקער זי"ע בהקדמות ספר מגיד דבריו ליעקב (לתורת המגיד ממעזריטש זי"ע) בזה"ל, יראתי לגשת אל הקודש פנימה להעלות על מזבח הדפוס וכו' כי המה דברים שעומדים ברומם של עולם ומילין לצד

עילאה ימלל אשר לאו כל מוחא סביל דא, ובדבריו הק' רמוזים הבנת כמה מאמרים מעץ חיים ומכוונת האריז"ל ומזוהר כידוע לכל שומע אמרותיו וכו', בגלל הדבר הזה לא מצאתי ידי ורגלי להכניס את עצמי בהדפסת הספר הקדוש הזה וכו' ופעם א' שאל אותי אדמו"ר זלה"ה למה אין אני כותב מה שאני שומע, והשבתי לו התשובה כנ"ל וכו' ואמר לי אף עפ"כ איך שיהיה נכתב הכל טוב "למען היות למזכרת לעבודת הבורא ב"ה (יע"ש עוד), וע"ע לקמן שיתבאר עוד ענין זה בס"ד.

ועכ"פ יש דברים עמוקים בדברי הבעש"ט הק' שאינם מובנים כ"כ לאנשים פשוטים ובכן באים עי"ז לסלף ומגשמים את דבריהם לומר בהם כוונה נגד התוה"ק ח"ו וכן לא יעשה, ועל כגון דא סבבו דברי רביה"ק זי"ע, שכידוע היה דרכו כדרך הצדיקים הקודמים ללחום מלחמת ה' נגד האפיקורסים, ואלו האנשים הנגררים אחרי הציונים ורצו למצוא חן בעיניהם טענו ש"דרך הבעש"ט" היה ללמד זכות על אפיקורסים ח"ו, ועל זה יצא הקצף מעת רבינו, בהכריזו שחס ושלום לתלות בהם בוקי סרוקי ולחלל את דבריהם הק', ובכן נעתיק את דברי רביה"ק זי"ע בפנים ספה"ק ויואל משה (מאמר שלש שבועות סימן קע"ז-קפ"ב) בתוספת הערות ציונים ומראה מקומות ויראה המעיין ויבין היטב את אמיתת דבריו הק', ואת הלקח שיש ללמוד מזה לכל העינים כיוצא בזה.

וזל"ק (בסימן קע"ז), והנה אומרים על הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים, ובפרט על הקדוש מבארדיטשוב זי"ע, שהיה דרכם להצדיק את הרשעים. יסכר פי דוברי שקר הדוברות על צדיק, על צדיקו של עולם הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים. מדברים עתק בגאווה ובז, בשביל גיאותם שרוצין להתכשר בעיני העולם, במה שמחניפין את הרשעים בשביל תועלתם, בוז יבוזו

א. ומהראוי להעיר בזה מדברי כ"ק מרן אדמו"ר בעל הנועם אליעזר מסקולען זי"ע שאמר פעם כשבא אליו אחד בטענה על דברי רבינו בענין דרך הבעש"ט ואמר ע"ז בלש"ק, "ווער נאך אזוי ווי סאטמאר רב פארשטייט צו דעם, ער האט דאך געוויזן אז די דרך הבעש"ט איז עפעס העכער'ס און נישט סתם אזוי" [מי עוד כמו הסאטמאר רב מבין בזה, הרי הוא הראה שדרך הבעש"ט הוא ענין נשגב ולא סתם כך] עכלה"ק (מעדות המשב"ק שהיה נוכח שם)

ב. בתהלים במקרא אחד (ס"ג י"ב) כתיב יסכר פי דוברי שקר, ובמקום אחר (שם ל"א י"ט) כתיב תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק בגאווה ובז, ונקט רבינו לשון הכתובים ומפרשם ע"ד הרמז לענינינו.

את תלמידי הבעש"ט הקדוש, לתלות בהם בוקי סרוקי, כאילו חס ושלוש היו בין אותן שקללם הכתוב בקללה נמרצת, וקראם הכתוב תועבת ה' ועוזבי תורה (עי' סוסי קע"ו).

בודאי שהיו מלמדין זכות ורחמים על ישראל בינם לבין קונם בתפלתם הזכה, כמו שעשה משה רבינו ע"ה, וביטלו כמה גזירות מ'ישראל בכחם הנשגב, ונדברו יראי ה' איש אל רעהו באיזה אופן ללמד זכות לפני השי"ת. אבל בפני העם ובכל מקום שהיה חשש על איזה נדנוד עבירה אדרבה היו קנאים גדולים, גודרי גדר ועומדים בפרץ והיו צווחין ככרוכיא נגד כל נדנוד עבירה קלה. ובפרט

עוברי עבירות גדולות כמו בדורינו רחמנא ליצלן, היו מרוחקים מהם בתכלית הריחוק.

ועי"ש עוד בסימנים קע"ז-קע"ט בויואל משה שהביא רבינו כו"כ מקורות מדברי תלמידי הבעש"ט הק' ובפרט מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע עניני קנאות ומחאה נגד הפושעים [עי"ש שהביא מאמרים מהרה"ק "אבי החסידות" המגיד ממעזריטש זי"ע, ותלמידו הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, הרה"ק מראפשיץ זי"ע, והרה"ק הבני יששכר זי"ע] ובסו"ד בהבאת דברי הבני יששכר זי"ע כתב בזה"ל, ונודע אשר הקדוש הנ"ל היה מגדולי תלמידי הבעש"ט הק' בדורו אשר הסכימו

ג. כוונת רבינו בזה הוא לבאר, דאף שמצינן בכמה מקומות פתגמין ומאמרים מצדיקי הדורות, מה שאמרו לימודי זכות על פושעי ישראל, וזה היה לפני חברים מקשיבים, (ולאו דוקא בינם לבין קונם) היתה כוונתם בזה, להורות להם הדרך האיך ללמד זכות על בני ישראל בינם לבין קונם, וע"ע לקמן בס"י קפ"א (בד"ה וכשהיו) מש"כ בזה. וע"ע בסוף קונטרס על הגאולה ועל התמורה (בס"י קכ"א - קכ"ד), אחר שהאריך רבינו הרבה בתוכחה מגולה על חולשת הדור ופרצותיה, במה שנתפסים במינוות וכפירה רח"ל, כתב להליץ עליהם במליצה ישרה יע"ש באורך.

ד. והנה רבינו האריך בכ"מ בביאור ענין זה, [עי' דברי"ו לך עמ' רצ"ב - רצ"ג, בא עמ' רע"ט, בהעלותך עמ' רצ"ג - רצ"ד, מסעי עמ' רי"ב], ומהראוי להעתיק בזה מספר "דברי תורה" (מונקאטש - מהדורא תניינא - אות ק"ו) מש"כ בביאור ענין זה, ומש"כ בזה בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

וז"ל, ועל כל פנים מזה נלמוד שאין צריכין לחפות על רעת הדור, במענה שלא ללמד חוב על כנסת ישראל ... ועל כל פנים צריכין להוכיח ולמחות, היינו בדרך 'מחאה' כי לא טוב הדבר, וכמו שכתבתי לעיל בזה (אות צו), עיין שם.

וגם בעת שצריכין למחות על כל פנים בדיבור כנזכר, לא שייך לומר למנוע בשביל שהוא היפך לימוד זכות על כנסת ישראל, כמו ששמעתי מקובל אצלנו מדברי רבינו איש אלקים קדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע מליזענסק, מה שאמר לזקני איש אלקים קדוש רבינו הרבי ר' משה יהודא ליב זי"ע מסאסוב, בעת היה אצלו שבת קודש בליזענסק, ורבינו בעל נועם אלימלך הגיד תורה בליל שבת קודש, והוכיח להשומעים ומסתופפים בצלו בדרכי השם יתברך, וכי לא טוב יתנהגו בדורו. ועל זה התפלא קדוש זקני הרבי משה ליב זי"ע, כידוע מהפלטת אהבת ישראל אשר היה בוער בקרבו כאש תמיד, ואמר לו כעין תמיה מדוע לא ימליץ זכות יותר על כנסת ישראל. והיתה תשובתו (של רבינו נועם אלימלך זי"ע) בדרך משל, למלך אשר החיט התופר בעדו הבגד, וצריך בעל כרחך לידע המדה של הבגד בארכו וברחבו, ואיך יעשהו בדיוק, ולפי כבוד המלך הלוּבשו שיהיה כמדתו, אז ההכרח לו לומר למלך שיגביה ידו כדי שיניח עליו את המדה, וכן שיעמוד אצלו ישר כדי לשער ולמדוד ולידע מדת הבגד שיעשה, ואם היה עושה אחר כזה, היה נתחייב ראשו למלך בפגעו בכבוד המלכות, כשיצוה עליו איך לעמוד ואיך להניח ידו, מה שאין כן הוא שיעשה על ידי זה בגד למלך, זהו כבודו כמובן.

כן הנמשל, גם אם אמת כי ישראל בני מלכים הם, אמנם כדי לעשות להם בגד, היינו חלוקא דרבנן לרמ"ח אבריהם להתנהג כראוי באמת בדרך התורה, צריכין בעל כרחם להוכיחם ולאמר להם איך יעמדו או ילכו, ואיך יגביהו ידיהם וכיצא, כי זהו לטובתם ולכבודם, עד כאן דברי הקדוש הנ"ל.

אך נודע בשם רבינו איש אלקים קדוש הבעל שם טוב זי"ע, בספר תלמידו הקדוש הכהן הגדול תולדות יעקב יוסף (פרשת קדושים), שצריכין ליוזר הדרשנים ומוכיחים, שלא לעורר קטגוריא וחובה ח"ו על כנסת ישראל, רק מה שצריכין לכוין על ידי זה כדי להטיב מעשיהם - [וכמו שהזכרנו מעין זה בחיבורנו שער יששכר (מאמר תקע בשופר, אות כב) בשם ספר תולדות, בשם רבו הקדוש הנ"ל], על כל פנים כאשר כוונתו לטובה להטיבם, בודאי חובה ומצוה איכא (וכנזכר לעיל באות צ"ו):

ה. ועי' עוד באמונה ודעת גליון י"ב בדעת ותבונה "ביאור ענין לימוד זכות והתפילה על רשעים ואפיקורסים" (חלק שני) שהארכנו בזה והבאנו עוד הרבה מאמרים מהרה"ק בעל הקדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע ומהנהגתו בקודש לשנוא את הרשעים ולמחות כנגדם.

כולם שכל דבריו ברוה"ק "ולא כאלה ההוגים ומצפצפים בזמנינו מדרך הבעש"ט ודעת אין בהם אף לדברים פשוטים ומכל שכן לדרך הבעש"ט הקדוש", עכלה"ק.

ואכן ידוע בכל הדורות שעיקר כח הלוחמים למען התוה"ק נגד כתות ההשכלה ואנשי הרעפארמער וכדו' היו מהחסידים וכמו שהעיד בנו של מרן החפץ חיים זי"ע (מדרכי אבי אות מ-מ"א) שהח"ח החשיב מאוד את החסידים באמרו שהן המה הלוחמים בכל עוז נגד האפיקורסים יע"ש.

והנה רבינו מוכיח בזה להוציא מלבם של אלו הנגררים אחרי האפיקורסים התולים את ענין הלימוד זכות על הרשעים בענין של "חסידות" וכמש"כ לעיל, ואכן אח"כ בסימנים קע"ח-קפ"א מבאר באריכות דמספרי תלמידי הבעש"ט הק' נמצא הרבה מבואר מפורש בדבריהם עניני קנאות, ומה שנמצא באיזה מקומות עניני לימוד זכות על הרשעים, זה מחמת שאמרו כן לתלמידיהם ללמדם

הדרך ללמד זכות "בינם לבין קונם", ואף שהם כתובים בספר זה מפני שהד"ת נמסרו לתלמידיהם לפי שורש נשמתם בדרך תורה שבע"פ ואח"כ רשמו את הדברים להיות להם לזכרון, אבל אינם שייכים כי אם לבעלי מדרגא כמותם.

וכן מצינו הרבה ענינים בספרי החסידות שנאמר בהם ענינים נשגבים השייכים רק לצדיקים כמותם (כגון ענין "העלות המדות" וכדו') וכדמפורש בכ"מ בספרי החסידות להדיא, ואעפ"כ נכתבים בספרים בסתמא, וע"ז מסיים רבינו בס' קפ"ה שדרך הבעש"ט הק' נשתכח מהדור שאינם יודעים ומשיגים את עומק דרכם ומשתמשים בדבריהם לסלף ולהוציא מדבריהם היפוך כוונתם, זהו תוכן הענין בביאור הדברים בזה. [ולקמן נביא את לשון דב"ק של רבינו בזה בהמשך דבריו הק'].

והנה בסימן ק"פ-קפ"א ביאר רבינו עוד דתורת החסידות נמסרה לכתחילה לתלמידים בבחינת תורה שבע"פ' והביא הגמ' בקידושין (כ"ט ע"ב)

1. ומהראוי להוסיף בזה עוד כמה מאמרים מגדולי החסידות (והגם שקצרה היריעה מהכילם ואפשר לחבר כמה ספרים שלימים אם נלקט את כל מאמרי הקנאות מתלמידי הבעש"ט, אכן עכ"פ כדאי להביא קצת ממאמריהם לדוגמא בעלמא לראות האידך היה באמת "דרך החסידות מתורת רבותינו רועי החסידות בעצמם").

הנה בספר בן פורת יוסף להרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף מפולנא זי"ע (הקדמה ו' ע"א) כתב בזה הלשון: הנה כל תרי"ג מצוות נקראו דרכים כדי להגיע על ידם אל עיר ומגדל שהוא לדבק בו יתברך, שהוא תכלית המכוון מכל תרי"ג מצוות וכו' יש בו תרי"ג דרכים וכו' ויש על ידי גבורה שמגבר ביצרו או לאזור קנאה וגבורה.

נגד המתפרצים בדתנו כתב הרה"ק בעל צמח צדק זי"ע (אור התורה נ"ח ח"ב ריש עמוד תשפ"ב) בזה הלשון, אפיקורסים שכופרים בה' לגמרי ואינם מאמינים בחידוש העולם, **כידוע שאין להם עליה ותיקון כלל, כידוע בשם הבעש"ט ז"ל שיותר יש תיקון לגוי עובד עבודה זרה מן האפיקורסים מטעם הנ"ל.** וראיה לזה, שהרי לעתיד נאמר אז אהפוך אל עמים כו' ונהרו אליו כל הגוים כו' לפי שהם מאמינים באחדות ה', רק שמפני משכא דחויא נתגשמו ביותר, נדמה להם הנהגה הטבעית שעל פי הכוכבים ומזלות וכהאי גונא שזהו העיקר, ולעתיד לבא כתיב וראו כל בשר, מפני שיהיה לאחר הברור כו'. **אבל האפיקורסים אין להם עליה גם לעתיד, כי אם איבודם זהו תקונם כו'.** עכ"ל.

ובספר התניא (סוף פרק ל"ב) אחר שהאריך שיש לקרב את הרחוקים מתורת ד' ועבודתו, כתב: ולא אמר דוד המלך ע"ה תכלית שנהא שנאתים וגו' אלא על המינים והאפיקורסים שאין להם חלק באלקי ישראל כדאיתא בגמרא ריש פרק ט"ז דשבת. עכ"ל. ובספר נועם אלימלך פרשת צו (ד"ה זאת תורת העולה השני) כתב בזה הלשון, בלתי אפשרי שישבר אדם כל מדותיו הנולדים עמו מבטן אמו, רק שצריך להרים אותם אל הקדושה, למשל מי שיש בו מדת כעס יסור מכעס החיצוני ויכעוס על הרשעים וכן בכל המדות. עכ"ל.

ובספר שפתי צדיקים (פרשת תצא ד"ה בפסוק לא תראה, נדפס גם בספר מהר"ש מבעלזא) הביא בשם הרה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע בזה הלשון, ידוע שהצדיק מגין על בני דורו המקורבים אליו ומבקשים אהבתו, בין אם שוכנים אצלו או רחוקים ממנו שגם כאשר נכשל אחד מהם חס ושלום באיזה עון שלא יענש חס ושלום עד שהוא נותן אל לבו להתחרט על עונו ושב ורפא לו כי החטא דומה לאבדה ממש כי מאבד את נפשו מחלק הקדושה ונופל להקליפה וכו' וזהו נקרא השבת אבדה שמישיב לו את חלק הקדושה שאבד מנפשו בחטא זה ועל ידי התשובה הוא שב למקומו. אמנם כל זה נעשה על ידי הצדיק המקושר עם בני דורו באהבה עזה והם מקושרים בו אבל לא כן הרשעים והאפיקורסים שאינם הולכים בדת ישראל, לאלה אין להם שום וחלק נחלה בבית ד', כי הם רחוקים מאד מהצדיק ולא יכלו דברו לשלום, ובודאי אין הצדיק מצווה עליהם בהשבת אבידה הנ"ל. עכ"ל.

2. עי' מה שביאר רבינו בזה בס' ק"פ ועי' בספר ויואל משה הבהיר בהערות ובאיזהו מקומן שם מש"כ בזה.

דקאמרי הא לן והא להו (והביא ע"ז ב' הפירושים דרש"י ותוס'), שרואים שם שהיה דרכם של האמוראים להגיד הלכות בסתמא, ולא ביארו מה שיש לחלק בדבר יען שהיו שם אותן התלמידים והרי הם ידעו שהדברים נאמרו רק אליהם לפי מצבם, וכ"ה בכ"מ בש"ס ע"ז, וסיים ע"ז בזה"ל, וככה הוא בספרי תלמידי הבעש"ט, שלא חיברו ספרים לבאר האופנים והחילוקים הנצרכים לכל אדם, אלא נכתב בספר מה שנשפע להם חידושי תורה

עבור התלמידים שבאו אז אליהם בשבת ובמועד. ואף ספר התניא הנקרא ליקוטי אמרים, שחברו הוא ז"ל בעצמו בדברות קדשו להפיצו על פני תבל, מכל מקום כתב בהקדמה, וזה לשונו אך ביודעי ומכירי קאמינא, הם כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינותינו וסמוכות שלה, אשר היה הדבור של חיבה מצוי בינינו, תטוף מלתי ולשוני עט סופר, בקונטרסים אלו הנקראים בשם לקוטי אמרים, עכ"ל". ומזה אפשר להבין שבחידושי תורה

ח. ובהמשך דבריו שם מבאר טעמו ותועלתו בהוצאת ספרו זה וז"ל, וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה, כל אנ"ש דמדינתנו תמיד כל אחד לפי ערכו, לשית עצות בנפשם בעבודת ה'. להיות כי אין הזמן גרמא עוד, להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו בפרטות, וגם השכחה מצויה, על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות למשמרת לאות, להיות לכל אחד וא' לזכרון בין עיניו, ולא ידחוק עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות, ... והנה אחר שנתפשטו הקונטרסים הנ"ל בקרב כל אנ"ש הנזכרים לעיל, בהענקות רבות מידי סופרים שונים ומשונים, הנה ע"י ריבוי ההענקות שונות, רבו כמו רבו הט"ס במאוד מאוד, ולזאת נדבה רוחם של אנשים אפרתים ... להביא את קונטרסים הנ"ל לבית הדפוס, מנוקים מכל סיג וטעות סופר.

[וע"ע בהסכמת הרה"ק מה"ר משולם זושא מאניפאלי זלה"ה שכתב "ורצונו היה שלא להעלות את הכתבים ההם לבית הדפוס, מחמת שאין דרכו בכך, רק מחמת התפשטות הקונטרסים ההם בקרב כל ישראל, בהענקות רבות מידי סופרים משונים, ומחמת ריבוי הענקות שונות רבו הטעותי סופרים במאוד, והוכרח להביא הקונטרסים ההם לבית הדפוס" עכ"ל].

ועכ"פ הרי לנו מפורש בדבריו שעיקראי הדברים נאמרו לצורך התלמידים השואלים עצה והדרכה בעבודת ה' כפי מעלתם ומדרגתם הרמה, ומהראוי להעתיק בזה את לשון קדשו של כ"ק מרן הגה"ק מוהרש"ב מליובאוויטש זי"ע באגרתו לחסידיו נדפס בסוף קונטרסו עץ חיים אות ז', וז"ל,

וחוק קבוע יהיה ללמוד בכל יום ויום פרק תניא בין מנחה למערב או תיכף אחר תפלת ערבית, והאומר את הפרק תניא לא יחכם בהתחכמות של סכלות להרחיב בו הדיבור, לדקדק בתיבותיו ואותיותיו ולהשכיל בהם השכלות הבדלים מלבד.

ולהשומעים לי אני מזהיר בזה אזהרה גדולה שלא ללמוד תניא באופן זה.

ידוע ומפורסם הוא שאין לך תיבה ואות בתניא שאין בהם תילי תילים של כוונות בעמקי סתרי התורה, אבל זה היה ידוע רק לרבותינו הק', ומביאורי כ"ק אאזמו"ר צוקללה"ה נבג"ם על איזה פרקים יכולים להוציא איזה דברים בהבנת התניא, ולא עלינו היא המלאכה הזאת.

ואם היה בכחי כמעט "הייתי אוסר באיסור גמור להשכיל השכלות בתניא", כי לבד זאת שלא יגיעו לעומקן ואמיתותן של הדברים, וקרוב יותר שאין האמת כן בכוונתו הק', הנה זה גורם הפסק הלמוד, וגם מוציא את לימוד התניא מכוונתו האמיתית.

ואם גדולי החסידים נ"ע למדו תניא באופן כזה, ודאי היה להם בזה דברי קבלה, ובדרך כלל אין אנו מדברים אודותם, והם יושבים בג"ע ונהנין מזיו תורתן ועבודתן בו'.

ורק בעניני עבודה יכולים להרחיב הדיבור בלמוד התניא, כאשר מפורש שמעתי מכ"ק אאזמו"ר צוקללה"ה נבג"מ אשר עניני עבודה שיכולים לקשר בדברי התניא, עם היות שאין זה הכוונה האמיתית בהדברים האלו, מותר לדבר ולהרחיב בהם הדיבור.

ומכל פרק צריכים ליקח (אריס נעמען) תוכן הענין אם יש בו דרך עבודה או התבוננות פרטיות או עצה פרטית ...

... והשית"י יהי בעזרנו לבוא ולהגיע אל שלימות כוונת רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ, ואור תורתם הק' יאיר פנימיות נפשנו, ונזכה לביאת ג"צ בב"א. כ"ד אוהבם וידידם אמת החפץ בחייהם והצלחתם מקווה ומצפה לראות בקרב בהרמת קרנם ברו"ג, אוהב דבק מאח לעובדי ה' באמת דו"ש וטובתם. עכלה"ק.

הרי מבואר לנו היטב את הדרך נלך בה האיך צריכים ללמוד "חסידות", והוא מדברי גדול וקדוש זה שנודע בגדול עמקותו בתורת חב"ד והחסידות, והי' לו חסידים גדולים בעלי מוחין נשגבים ובכ"ז כתב כדברים האלה

שנאמרה רק לשעתו לצורך התלמידים שהיו אז שמה, מה שרואים כמה פעמים בבירור שצריך לומר הא לן והא להו, כמו שאמרו בגמרא בכמה הלכות.

וכשהיו אצל הצדיקים תלמידים שהיו קנאים גדולים כדרכם בקודש, ומחמת גודל הקנאות אירע גם לישעיה הנביא שאמר גם לפני הקדוש ברוך הוא עם טמא שפתים (ישעיה ו' ה'), ונענש על זה, כמו שכתבו ז"ל (שהש"ר פ"א ס' ל"ט, תנחומא וישלח ס' ב', ילקו"ש ישעי' רמז ת"ו) הטעם בשביל שלא היה בשעת תוכחה לפני העם, אלא לפני הקדוש ברוך הוא בינו לבין קונו, לכן נאמר עליהם שצריך ללמוד זכות, כי היה צורך לתלמידים האלה לעורר רחמי שמים לפני הקדוש ברוך הוא, אבל לא עלה על הדעת מעולם להקל לפני העם על העונות כדרך שעשה בלעם (עי' ס' קע"ו) או לחזק ידי עושי רשעה חס ושלוה, כי היו לוחמים בעד ד' ותורתו הקדושה.

ובספר יושר דברי אמת מהקדוש הרב ר' פייבוש מזבאריז זצוק"ל כתב (בחלק א' סימן י"ז) בדבר שנתגלו כתבים של הקדוש מורינו הרב ר'

דוב בער ז"ל לכמה אנשים, ומועטים הם שיכלו להתדמות אליו לעשות כמעשיהו אפילו לנגוע בקצהו, והם רואים שם שכתב בכמה מקומות סגנון זה, דהיינו שמאהבה רעה שבאה לאדם יכול לאחוז באהבת הבורא, בחשבו קל וחומר, אם רצוני נוטה לאהוב שטות זה שהוא פסולת שנפל בשבירה, קל וחומר לשורשו לאהבת הבורא שממנו נלקחה זאת האהבה, וכן ביראה רע וכן בהתפארות הגרוע וכן בניצוח וכו', והם חושבים אותם שאינם בעלי שכל שרואים זה, חושבים שדבר פשוט הוא ללמוד קל וחומר זה, כמו שלומדים קל וחומר בגמרא, אבל שם הוא ללמוד וכאן הוא לעשות, שאי אפשר ללמוד קל וחומר זה אם לא יהיה מופשט מגשמיות, כי אם הוא דבוק בגשמיות ובתאוות ומקבל תענוג מהם, בודאי אינו יודע כלל מאהבת הבורא ומיראתו ומתפארתו וכו', וחס ושלוה יפול בשוחה עמוקה אם לא ישמור את עצמו מאוד, וצריך להרחיק את עצמו בכל ההרחקות הנמצאים בספרי מוסר וכו' עכ"ל, יעיי"ש שהאריך עוד, וגם בפרקים שלאחריו (סי' י"ח - י"ט) האריך שכמה ענינים כתבו בכתבים שאינו לסתם בני אדם אלא לבני עליה כמותם.

עוד בדורו, ומכ"ש בדורינו אלה ואנשים פשוטים עאכ"כ שאין לנו להתחכם בדברים שאינם מובנים כראוי ע"פ דרך המסורה.

ט. הרה"ק בעל היושר דברי אמת היה מתלמידי המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א, עי' בספרו שם בסי' י' שמביא ממה ששמע מפה קדשו.

י. ומסיים שם בפרק י"ח בזה"ל, ככה מי שהוא דבוק בבורא ית"ש על ידי יראה המביאה לידי חכמה, ור"ל להכרת החכמה שהוא הדעת, כאשר אפשר לך להלן א"ה, ור"ל שיהיה דבוק בזה ויהיה כן במחשבתו, ולא שיאמר שהוא כן שזה הבל ותענוג עולם הזה, ואף על פי כן יקבל תענוג ממנו, כדרך כל העולם שאומרים כן בפיהם, ובלבבם מתענגים מתאוות הרעות, וכוספים להם קודם עשותם, ועל כל פנים בעת עשייתם, זהו שטות, אבל עיקר החכמה שיהיה באמת כן, ואז על ידי החכמה זו יוכל לברר בירורין, וזה מה שכתוב בזהר (פקודי רנ"ד סוף ע"ב) כולא בחכמה אתברירו, ולפעמים אומר במחשבה אתברירו, כל זה דברי הקדוש הנ"ל (הקדוש מוהר"ר דוב בער הנ"ל ס' י"ז). [עיקרי הדברים עד כאן מובאים גם בספר כתר שם טוב בסי' ר"מ כמעט כלשונו יע"ש], לא כמו חסידי השכל שבזמנינו הלומדים קבלה, וסוברים שיוכלו לברר הניצוצים באכילה על פי כוונת האכילה, והאיך אפשר זה אם אינם במדרגה הנ"ל, שיהיה להם יראה המביאה לחכמה הנזכרת, במחשבתם יחשבו כוונות, ואף על פי כן יענוג בה, כמו שאמר הקדוש מו"ה מנחם מענדל [מפרעמישלאן] ז"ל, שמאכילה מתוך לשמה באין שלא לשמה כמו שידעת, אבל העיקר כנ"ל:

[סימן י"ט] ובדברי אלו יהיה לך אור גדול בכל מקום, שתבין איזה דרך ללכת בה, כי רחוק מאד ממנו דרך האמת, "ותבין שהכתבים הנ"ל הכל מדברים מאיש קדוש מופשט" כמו שכתבתי לעיל (סימן י"ז), וכמו שכתב הרב ז"ל בכתבים חדשים שתחת ידי (עי' לקוטים יקרים סי' ק"ג), על משנה (שבת ס"ו ע"ב) הבנים יוצאים בקשרים, ובני מלכים בזוגין, וכל אדם אלא שדברו חכמים בהוה, ור"ל (עי' זוה"פ פ' משפטים צ"ד ע"ב) אותם הנקראים בנים, שיש להם מדרגת נשמה נוספת על הנפש ורוח שבהם, והם מקושרים במחשבתם לבורא ית"ש, אזי להם מותר לצאת אפילו בשוק לפרקים בעת הצורך להם, כיון שהם מקושרים לבורא יתברך מאד, לא יפסיקוהו עובדי דרכים מדביקותו, וזהו הבנים יוצאים בקשרים, ר"ל בהתקשרות הבורא שבמחשבתם.

וראיתי בני עליה והם מועטים (עי' סוכה מ"ה ע"ב)^א. לא נאמרו דברים ההם אלא לצדיקים, שאין נופלים להם מחשבות זרות שלהם כי אם משל אחרים, אבל מי שנופל לו משלו מבחינת הרע שבלבו בחלל השמאלי, (ע"ש בפ"ט ופי"ב) איך

ובני מלכים, ר"ל מי שאין לו רק נפש או אפילו רוח הנקראים בני מלכים מסטרא דמלכותא דשמיא, אך עדיין אין לו חלק נשמה, בזוגים, לא יסמוך על קישור מחשבתו, מפני שלא השיג עדיין מדרגת נשמה, ואולי לא יהיה הקשר אמיץ וחזק ויפול, ואין לו לצאת בטל, רק כזוג המקשקש להשמיע קול, ככה ישמיע קולו תמיד בדברי תורה ותפלה ויראת השי"ת, ולא יסמוך עצמו על דביקות המחשבה, כי יפסקוהו עוברי דרכים ח"ו, הואיל ודביקותו חלושה.

וכל אדם, ר"ל כל אדם שוין בזה, ואין כמעט בנמצא מי שיהיה במדרגות הבנים היוצאים בקשרים, אלא מה שדברו חכמים על הבנים היוצאים בקשרים, הוא בהוה, "ר"ל כפי מה שהם היו כך היו מדברים על עצמם לא על זולתם עד כאן דבריו".

עוד כתב שם (עי' מגיד דבריו ליעקב סי' ר"א) פירוש על פסוק (קהלת ה' א') אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דברך מעטים, שבראשית חכמה בשער הקדושה (פרק י') דוחק את עצמו לפרש הפסוק, מה שאמר על כן יהיו דברך מעטים עיין שם, והוא ז"ל כתב לפי דרכו והלכו בקדושה, כי באמת מי שדבוק בהשי"ת כראוי על ידי שהוא מאמין שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, ר"ל שתמיד חושב בזה לא יפסיק מזה רגע אחד, כמו שנצטוונו, כמו שכתבתי לעיל (סימן י"ב) בשם הרמב"ם ובשם ספר חרדים, ועל ידי זה יש לו דחילו ורחימו ודביקות הבורא יתברך, אזי באמת יכול לדבר דברים הרבה, כיון שהוא דבוק הרבה היטב בקדושה יכול להעלות גם כן דברי חול לקדושה, על ידי חכמת צירופי אותיות הנודעת להקדוש האלהי הבעש"ט זלה"ה, ולתלמידיו בעלי רוח הקודש ששתו מימיו, מהם בעלמא דקשוט זכותם יגן עלינו, ומהם בעולם הזה בחיים חיותם, יהא רעוא מהשי"ת שיאריכו ימיהם ושנותיהם, ויתקיימו בהם חכמי ישראל הם ובניהם כו'...

ובזה הענין אמר הקדוש מו"ה מנחם מענדיל [מפרעמישלאן] ז"ל, שמעתי זה מפיו הקדוש זי"ע, שאמר לי בשם הבעש"ט ז"ל, כי זה פירוש המשנה (אבות פרק ו' משנה א') הלומד תורה לשמה וזכה לדברים הרבה, ורצה לומר תורה לשמה נקרא כמו שכתבתי לעיל (סימן ז') בדביקות הבורא ית"ש, ואז הוא זוכה, ר"ל שיכול לזכך אפילו דברי חול הרבה...

וכל זה מי שחושב תמיד שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, ומתנהג את עצמו לפניו כן, כמו שמבואר בשלחן ערוך (או"ח ריש סי' א') ברמ"א, שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול וכו', ומתנהג בשפלות ובושה ובצניעות לפני השי"ת כאילו רואהו, מה שאין כן מי שחושב שהשי"ת בשמים ממעל, והוא על הארץ, כדרך שחושבים העולם, זה האדם מוכרח למעט דבריו כל האפשר, כי אין יכול לתקן שום דיבור חול, רק דברי תורה ידבר תמיד.

וזוהו פירוש הפסוק (שם) כי האלקים בשמים ואתה על הארץ, ר"ל כי לשון אם, אם בדעתך הוא כך שהאלקים בשמים ואתה על הארץ, ואינך דבוק באמונה זו תמיד לחשוב בה תמיד, שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, על כן יהיו דברך מעטים, שאי אפשר לך לתקן שום דיבור כלל.

נמצא לפי זה תלך לבטח דרכך, "ותבין כי הכתבים הנ"ל מדברים הכל בהוה, ר"ל כפי מה שהיה הקדוש הנ"ל כך היה מדבר, לא לנו פעוטות חסרי השכל ודלי מעש וריקי כשרון". עכ"ל.ק.

יא. עי' כוונת רבינו בזה בהערה הבאה.

יב. ע"ש בפרק י' - י"ז שגם אלו שמתעורר אצלם מבחינת הרע משלהם, הם באמת צדיקים ועובדי ה', אלא שאינם בדרגא גבוהה כ"כ הצדיקים שגרשו מהם הרע לגמרי, ומואסים ברע בתכלית השנאה, ומבאר שם בפרק י' שעליהם אמר רשב"י (סוכה מ"ה ע"ב) ראיתי בני עליה והם מועטים וכו', "שלא נקראים בני עליה, שמהפכין הרע ומעלין אותן לקדושה", וכו' יע"ש באריכות. ועאכ"ל דלענין אלו שאינם בבחי' צדיקים כלל, וודאי לא שייך אצלם כל אלו הענינים. ועי' בספה"ק ישמח ישראל (ליום א' דסוכות כשחל בשבת בד"ה הרמב"ם) שמביא את דברי התניא שבכאן ומבארם. ועי' עוד בכתר שם טוב (באות קע"א) שמבאר ענין זה לגבי צדיקים דייקא, וענין זה שנמשך לצדיק מחשבה רעה, שבא לו מאדם רשע, בכדי שיתקנו, זה מבואר הרבה בספרי תלמידי הבעש"ט הק' עי' כגון בספה"ק דגל מחנה אפרים פ' תזריע (ד"ה אדם כי יהיה) שמביא כן מהבעש"ט הק' ובספה"ק נועם אלימלך פ' אחרי (ד"ה בזאת) וכ"ה בפ' פנחס (בד"ה או יש לפרש באו"א) ובעבודת ישראל פ' ויחי (ד"ה בן פורת) וכ"ה בהרבה מקומות וע"ע בהערה שעל דברי רבינו כאן לקמן.

יעלהו למעלה והוא עצמו מקושר למטה".

והרבה ענינים אין מספר הם בכהאי גוונא בספרי תלמידי הבעש"ט, וצריך בינה יתירה להתבונן אם ימצא איזה דיבור המגיע אליו לשורש נשמתו. ולא באתי לפרט הרבה בזה כי לא ראיתי להאריך כעת בדברים כאלו וכיוצא בו, ולא באתי אלא להעיר מזה שלא לתלות בוקי סרוקי בדברי תלמידי הבעש"ט הקדושים בתכלית הקדושה".

ובסי' קפ"ב כתב רבינו בזה"ל, והנה מה שהבאתי לעיל (סי' קע"ח) מהמוגיד הקדוש ממעזריטש שפירש

והגם שענין זה של העלאת המדות מבואר בספרי תלמידי הבעש"ט בכמה מקומות אין מספר בסתמא", ולא הזכירו מאומה כי סתם בני אדם יוכלו ליפול על ידי זה בשוחה עמוקה, כמו שכתוב בספר יושר דברי אמת, אלא בשביל שאמרו זה אז לתלמידיהם שהכירו אותם שראוים הדברים אליהם, לכן לא הוצרכו להזכיר מאומה, וכמו שהבאתי (בריש סימן זה) כהאי גוונא מדברי הש"ס.

יג. ומהראוי להעיר בזה אשר רבינו בחר בדוקא להביא בשני הספרים האלו (יושר דברי אמת וספר התניא) שהמה מיוסדים לבאר עניני החסידות (ולא כדרך שארי הספרים הק' שבד"כ המה ד"ת על הפרשיות ומועדים) שיווכח לעין כל הדבר הזה ולא יבואו עוד לטעות בהבנת שרשי החסידות.

יד. עי' בספה"ק תולדות יעקב יוסף (בריש פ' בראשית) שמבאר ענין זה, ומביא בשם הבעש"ט הק' ביאור הפלוגתא דב"ש וב"ה כיצד מרקדין (כתובות ט"ז ע"ב) (וז"ל) שידע דרך פרט האיק שנפלו אור ניצוצי הקדושה בתוך הקליפות, ובאו בשעת תפלה מחשבות זרות לתקנן וכו', ולהעלות מתוכה ניצוצי הקדושה לקשטה וכו', ובספה"ק צפנת פענח (ריש פ' בשלח) מביא גם שם אותה השמועה מהבעש"ט הק', ומבאר שם בדבריו כיצד מרקדין וכו' דאין זה עולה יפה בזמן הגלות, כי מי יוכל לעשותה על צד השלימות וכו', ומבאר בזה דיש חילוק, כאשר האדם בימי הקטנות וכו' משא"כ כאשר קרבה אל נפשי גאלה וכו' שהוא בסוד הגדלות וכו' יע"ש וד"ק (ועכ"פ בספרו תולדות לא הזכיר כלל שזה לצדיקים דייקא).

ובספה"ק דגל מחנה אפרים (ריש פרשת ויגש) מבאר ענין זה בסתמא (ולא הזכיר כלל שזה דוקא לצדיק, וז"ל בתחילת דבריו עפ"י מה שמעתי מן אא"ז נ"ע זל"ה והובא בספה"ק של הרב מפלנאה (והיינו בעל התולדות והצ"פ).

ובספה"ק מאור עינים (בריש פ' ואתחנן) האריך בזה (רק שבא"ד כתב והבן כי רק מי שיש לו דעת יכול לכלכל דבריו במשפט לעשות כן וכו', ואח"כ כתב עוד (בא"ד) וכשאין לו דעת הנ"ל אז נמשך אחר התענוג, ומפיל עוד המדה למטה ח"ו עכ"ל), ושוב אח"כ (שם בד"ה ואהבת את ה' אלקיך) מבאר ג"כ ענין העלאת המדות, (ושם כתב אך היצר הרע שמסמא עיניו וכו' לאחוז במשל לבדו, העצה לזה עסק התורה וכו' וזה נקרא תשובה מאהבה וכו' יע"ש), ובריש פ' שלח מבאר שם באורך דבר זה, ומביא מדברי הבעש"ט הק' בזה, ושם כתב בא"ד וצריך אתה לברור מן הרע ולקשרה אל השורש כנ"ל, ולא למשוך אחר הרע שבתוכו, וכן בכל המידות וכו', וכ"ז א"א כי אם ע"י הדעת שאז יודע ליתן לעצמו עצה ותשובה לברורין הנ"ל וכו', ומסיק שם בזה"ל אך האמת שצריך האדם וכו' לעשות כנ"ל כי זהו כל עיקר מגמתינו ועבודתינו לברר הטוב (וע' עוד בפ' מקץ (ד"ה כדברכם כן הוא) ומש"כ שם בשם הבעש"ט הק' בזה), וכ"ה בכו"כ מקומות בספרו, ובכל אלו המקומות לא פירש דמיירי דוקא בצדיק (רק מרומז קצת בכ"מ בדבה"ק).

ובספה"ק קדושת לוי פר' שלח (בד"ה עליו זה בנגב) מבאר גם שם ד"ז בסתמא, ושם כתב בא"ד כאשר מבואר במקו"א פ' הפסוק (תהלים קי"ט צ"ה) מאובי תחכמינו וכו', ובפ' נח (בד"ה עוד יבואר) מבאר ד"ז ושם כתב, לפעמים יש "להצדיק" תאוה הגשמיות וכו' "מהיכן בא זה להצדיק" וכו' אך נבוא לבאר כי "הצדיק" וכו' לברר הניצוצות שנפלו בקליפה עד הנה ע"י הרשעים וכו' וזה פירוש הכתוב מאובי תחכמינו וכו' יע"ש.

(הרי לנו מבואר להדיא מדבה"ק דגם בפ' שלח היה הכוונה על עבודת הצדיק אף שלא פירוש שם כן להדיא) וכ"ה בשאר ספה"ק מתלמידי בעש"ט במקומות רבות.

טו. מש"כ כאן ולא באתי אלא להעיר מזה שלא לתלות בוקי סרוקי וכו', קאי בעיקר על הענין מה שתולין א"ע בדברי תלמידי הבעש"ט ללמד זכות על הרשעים, שבה האריך רבינו מסימן קע"ז לדחות דבר זה, וכן האריך בזה בדבריו פ' וישלח (עמ' קע"ח - ק"פ) דלימוד זכות על הרשעים הוא היפוך ממה שלמדו אותנו צדיקי הדורות, ושם כתב בא"ד בזה"ל, ובעוה"ר בדורינו זה נסתלקו כל התנאים והאמוראים וכל הצדיקים הקדושים, הבעל שם טוב הקדוש וכל תלמידיו כולם נסתלקו בדור הזה, כיון שאין עוד מי שהולך בדרכם וכבר נשכח לגמרי דרך הבעש"ט, ואין יודעין אפילו מה היה דרך הבעש"ט הק' ולא יזכר ולא יפקד, שמהפכין הכל על דרך שקר בעוה"ר בגודל כח הסתת השטן, עכ"ל (יעו"ש עוד, ובד"ה ופירשתי, שמשנים דבריהם של הצדיקים בכדי להצדיק שיטת הרשעים, וע"ע בחידו"ת תש"כ פ' וישלח, ובחידו"ת תשי"ז עמ' ר"מ).

וכיוצא בהם שוא וכזב ולא יהיה לך לראיה לפי שתמצאם כתובים בספרים, שהמכזב כמו שהוא מכזב בלשונו, מכזב בקולמוסו, ואין זה נמנע עליו, עכ"ל.¹

והאמת היא שבדורינו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים כמבואר בגמ' (סוטה מ"ט ע"א וב') וכשיבוא אלי' ומשיח יחזירו את כל ישראל בתשובה ויאירו עינינו בעמקי התוה"ק גם יתגלה לנו תורת הבעש"ט הק' ותחזור הנבואה לישראל ומלאה הארץ דעה את ה' השי"ת ירחם ויזכינו לראותם במהרה. עכ"ל² דמין רביה"ק זי"ע.

ומעתה יובן היטב דברי רבינו בזה, והוא דמש"כ שנשתכח תורת הבעש"ט קאי אמש"כ לעיל (בסי' ק"פ-קפ"א), דמש"כ בספרי תלמידי הבעש"ט הק' לא היה אלא מה שנשפע להם חידו"ת עבור התלמידים, "וצריך בינה יתירה להתבונן, אם ימצא איזה דיבור המגיע אליו לשורש נשמתו", וכמו שהוכיח שם כן מספרי תלמידי הבעש"ט הק' בעצמם, שדבריהם היו לבני החבריא קדישא. אשר הבעש"ט הק' גילה להם דרך בעבודת השי"ת בהתפשטות הגשמיות והעלאת המידות וכדו', אשר כ"ז לא שייך בשום אופן לאנשים

ושומרי תורה יתגרו בהם (משלי כ"ח ד') שרצה לומר בהם "ובמהללם", כן פירש הגר"א ז"ל (נביאורו על משלי שם), ובזה נתכוונו שניהם לדבר אחד **כי בעיקרי התורה ויסודותיה היה כוונת שניהם בלתי לה' לבדו** עכ"ל³ הק', והרי שבענינים אלו ח"ו לומר שהיה בהם מחלוקת, ורק בעניני הדרכים בעבודת ה' בזה נתחלקו לדרכים שונים אבל בעיקרי דת התוה"ק כפי שקיבלנו ממסורת אבותינו הק' להלכה ולמעשה ובפרט ביסודות ושרשי האמונה ודיעות יש דרך סלולה לנו מדורות הקודמים ואי אפשר לשנות בזה ח"ו.

וסיים רבינו בענין זה בסימן קפ"ה בזה"ל, וכבר הבאתי (סי' קס"ז - ק"ע) שדורינו הדור של עיקבא דמשיחא, הוא הדור של שכחת התורה שאמרו חכמינו ז"ל (שבת קל"ה ע"ב). ודרך הבעש"ט הקדוש נשתכח לגמרי מהדור⁴, וכל מי שרוצה ליטול את השם להנאתו ולטובתו אומר זה דרך הבעש"ט כחפצו ורצונו. וחסרי תבונה מתחשבים עם סיפורי מעשיות שרובם ככולם שקרים וכזבים, ומשתנים מפה אל פה בשינויים מן הקצה אל הקצה, ואם אלו השקרים נכתבו אחר כך בספר, סוברים שהיא ספר תורה. וכבר כתב הרמב"ם ז"ל באגרת תימן על איזה ענין שחלק עליו זה לשונו שראוי לך לדעת שהדברים האלה

טז. וכדברים האלה כתב רבינו בדברי"ו פ' צו (עמ' קכ"ב) וזה"ל, הענין במה שכתב הבעש"ט הקדוש ז"ל באגרתו לגיסו הגה"ק מוה"ר גרשון קיטובער זלה"ה הנדפסת בסוף ספר פורת יוסף וז"ל שם. עשיתי עליית נשמה וכו' ושאלתי את פי משיח אימת קאתי מר והשיב לי בזאת תדע בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך וכו', ולא ניתנה רשות כל ימי חיי לגלות זאת, ובקשתי עבורך ללמד אותך ולא הורשתי כלל, ומושבע ועומד אני על זה, עכ"ל הקדוש. והנה זה ודאי שאין להעלות על הדעת שהיום יכולים להשיג מדריגה זו שאמר משיח להבעל שם טוב הקדוש, כי אם בדורו לא זכו למדרגות אלו, ק"ו בדורנו השפל, ולאפוקי מדעת השוטם הסוברים כי היום יתקיים זה שיפוצו מעיינותי חוצה, אלא שהדברים נאמרו על דורו של הבעש"ט הקדוש, שאילו היו זוכים להשיג מדרגותיו היתה הגאולה, כמו שאמר לו משיח, אבל עתה כבר חלפו ועברו זמנים אלו, ובלעדי זאת תבא הגאולה עכ"ל⁵ הק'.

ואפשר לבאר בכוונת דבריו שהוא ע"ד מה שכתבו בכו"כ ספה"ק שדרך הבעש"ט היה כעין השלמה והתגלות לתורת הארז"ל (עי' בהקדמת הרה"ק ר"ש לוצקער זי"ע לס' מגיד דבריו ליעקב וכו' בכ"מ), והרי כמו שלענין תורת הזוה"ק והארז"ל שמבואר בזוה"ק שהגאולה יבא בזכותה ואעפ"כ ברוב עוונותינו עדיין לא בא, ובע"כ צ"ל שע"י התגלות הזוה"ק וקבלת האריה"ק התקרב הגאולה, אלא שעדיין יש עיכובים אחרים מצד עוונותינו וכדו', ומיד כשיתלקו העיכובים מיד יהיה הגאולה, וכמ"כ הוא לענין התגלות תורת הבעש"ט אשר בדורות הראשונות בזמנו אכן זכה להעמיד תלמידים שהפיצו מעיינותיו חוצה ועשו יחודים כמותו, אלא שעדיין עכבו העוונות, אבל בוודאי התקרב הגאולה וכשיתלקו העיכובים האחרים מיד יהיה הגאולה ודו"ק.

יז. כוונתו אודות אלו הסיפורים הסותרים את ההלכה המקובלת או יסודות ההשקפה הצרופה וכדו' כעין מה שדיבר לעיל אודות הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לגבי לימוד זכות, וכן בכל כע"ז (ועי' ביואל משה הבהיר באיזהו מקומן מש"כ בזה).

(אפי' צדיקים) שאינם במדריגה רמה כ"כ כמותם, אע"פ שכתבו את דרכם בספריהם בסתמא, (יעו"ש בכל דבה"ק באריכות), שמפורש בדבריהם שמה שגילה הבעש"ט הק' לייחד יחודים, ולתקן תיקונים עליונים, (וכידוע ממה שנזכר בכ"מ עניני תיקוני נשמות והניצוה"ק, להוציאם מתוך עמקי הקליפות וכדו') כ"ז אינו שייך כ"א לאנשים כערכם".

וזל"ק של הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זלה"ה במכתבו [מובא בספר עשר קדושות מערכת ב', המכתב נשלח אל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זיע"א], ועוד נוסף העירוני מן השמים, כי ראיתי התפשטות החסידות, ומרגלא בפומייהו שנתגלה חכמת הבעל שם טוב, אשר נאמר בסוף ספר תולדות יעקב יוסף שבהתגלות תורת הבעל שם טוב הקדוש והנורא יבא משיח. והנה מנעורי אני מכתת רגלי ממקום למקום, ומחיל אל חיל לבקש דבר ה', בין צדיקים אשר אדוני מורי יודע אותו בהיותי חוסה בצל כנפיו. גם כן יודע אני בנפשי, אשר האיש שלא היה לו ידיעה בכתבי האר"י ז"ל אינו יודע שום דבר, ואינו מבין תורת שום צדיק המייחדים ביחודי צינורות דקים, ודקה מן הדקה קולעים אל השערה, שוקלים בפלס ומעגל כל דבור ודבור על חוט ומשיחה שערה במדות ותיקונים עליונים, וכל דבריהם מלוכש בפשטות. וכאשר היתה מאת ה' זאת לנו, הוא תכלית התגלות תורת הבעל שם טוב להלביש כל הדברים בפשוטן, ובכח הזה אנו ממשיכין אלקותו והתגלות כבודו ברוך הוא וברוך שמו, חי ה' וימלא כבודו את כל הארץ. ובכח הזה

להעלות כל הדבורים וכל ההוה וכל ההשתנות למקום אצילותם ושרשם הזך והדק, האחוז במדות ואורות וכלים העליונים למקטן ועד גדול, להמתיק כל הדינים והגבורות להעלותם למקורם וכו', (עי' בהערה שהתקנו החלק שהשמטנו כאן מחמת האריכות).^ט

ועל ידי זה אדוני מורי ממש אבדה האמונה, ומה שקוינו ותוחלתנו אך למחסור, וכל זה גרם שאינם יודעים שרשי המדות, איך לברר בכל הבירורין ועליות הטוב מן ההיפך, בצנורי יחודי העבודה התמה המסורה בלב כל חכמי לב, וכאשר הצצתי בין החכמים גדלתי, ונתתי אל לבי וראיתי קוצר רוחי ושפלות דעתי נגד הצדיקים, בראותי אשר בכל תנועה מדקדקים על חוט השערה, אשריהם אשרי חלקם, ועל זה אנו מבקשים ושים חלקינו עמהם, ולעולם לא נבוש, אמון. עכלה"ק.

הרי שכבר התמרמר אותו קדוש וצדיק זי"ע אודות מה שמרמים את עצמם לגשם עניני חסידות נשגבים שלא כפי משמעותן האמיתי. וע"ע ממש כדברים האלה בספר סור מרע ועשה טוב בהוספות מהרצ"א להגה"ק הבני יששכר זי"ע סוף אות ה' שכתב בא"ד בזה"ל, וידוע תדע "כי לא יובנו דברי תלמידי הבעש"ט זלה"ה בספריהם אם לא למי שעוסק בחכמה הקדושה" (תורת האריז"ל) ויראה דבריהם רחבים מני ים ועולה לשמים שיאם, להבין ע"י החכמה עניני עסק העבודה באחת ובתמים, (וע"ע בהיכל הברכה להרה"ק מקאמאנא זי"ע ח"א בראשית דף ל' ע"א בא"ד ודו"ק).

יח. וזה מה שלמד אותנו רביה"ק והוא כמאמר החכם דתכלית הידיעה שנדע שלא נדע, כן אנו צריכים לדעת את אשר אין אנו משיגים כלל את עומק כוונת דרך הבעש"ט הק', ורק מה שאנו רואים בהם דברי חיזוק כפי קוצר השגתנו בזה אנו צריכים להתעורר לעבודת ה' ותו לא מידי.

יט. והנה מי אשר לא למד שרשי מדות העליונות, בצנורות הדקים בשיעור קומה, לדמות צורה ליצורה, "אינו שומע אינו מבין שום דבור צדיק ההולך בדביקותו, ודבק במדות עליונות, ובשמו יגיל וידבר כל היום בשמותיו יתברך, אפילו דברים שנראה שהם חול", כאמרם ז"ל (סוכה כ"ב ע"ב) שיחת חולין וכו', כי אינו יודע ערך שום דיבור איך ומה באיזה ספירה הוא דבק, ושוש כל אות ואות על מה הוא מרמז, ומה הוא רושם אלקות בו, אשר העולם רושם האותיות האורת התורה. ועל זה ממש אגיד בעדות, כל זה נסיתי בחכמה ולבי ראה הרבה.

והנה האיש אשר לא ידע ספר מפנימיות התורה, בשמעו דברי הצדיקים בפירושי הפסוקים אשר נראים כפשוטים, והמה עומדים ברומם של עולם ברמזים ויחודים וצרופים עליונים, נקל בעצמם לפרש פסוקי התורה בחדודים יותר מיושרים, וחכמים המה בעיניהם, ואינם מבינים גדולת הצדיקים ושרשי יחודם ודבקותם בעולמות עליונים, דרכי הילוכם בקודש, ונעשים גדולים גם כן, גוט"י יודי"ן קלי"ג, חסידים. וכל אחד רואה עצמו במעלה על חברו, ואומר אשראי, ויש מהם שיש להם ראייה גם כן כמתנבאים אחר שהם בעלי תורה ועובדות, גם כן נדמה בעיניו שעובד יותר מעבודת הצדיק, והוא בעל תורה יותר במעשה חדודים, ומה לי השפל להאריך בזה.

והנה עצם הדבר שנשתכחה דרך הבעש"ט מדורותינו, כבר נזכר בכ"מ בדברי הצדיקים, מכמה דורות שלפנינו, ודלא כאלו החושבים שרבינו חידש כאן איזה חידוש מלבו, וכמו שאנו רואים בדברי הרה"ק בעל עבודת ישכר מוואלבורז זיע"א שהיה מתלמידי הקדוש החוזה מלובלין זיע"א ובסוף ספרו (בליקוטים) האריך להתאונן על מה שנתפרצו להעמיד אדמורי"ם למלא מקום אבותיהם אעפ"י שאינם הגונים להנהגה זו, מה שלא היה כן בדורות הראשונים אצל תלמידי הבעש"ט הק', וכתב שם בא"ד בזה"ל, וחזן מזה מה שנשתכח דרך החסידות הלבישו אותו בטלית שאינו שלו וכו' עכ"ל, (הרי שזה ממש כלשון רבינו כאן) וכבר כתב כן בדורו]

וכ"ה בספר מגן אבות להרה"ק מוה"ר שלמה זלמן מקאפוסט זלה"ה נכד הרה"ק בעל התניא זי"ע, (באגה"ק בתחילת הספר), וכ"ה בכ"ה בשם הרה"ק מרוזשין זי"ע ובשם הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע [עי' בספר ויואל משה הבהיר (איזה מקומן בסימן קפ"ה אות ז') כו"כ העתקות ומראה מקומות בזה].

ומה שאנו מחזיקים בדרך החסידות כפי שיסודה הבעש"ט הק', היינו לענין המנהגים והנהגות הישרות שהנהיג הבעש"ט ותלמידיו להתנהג, והיה זה הוראת דרך גם לאנשים הפשוטים, שע"ז יוכלו לקרוב לעבודת ה', כגון התחזקות באמירת תהילים, וכן גם הליכה למקוה, ולהתעורר בכח השמחה, והתקבצות החסידים יחד להתחזק באמונה ויראת ה', ובפרט להתקרב ולהתחבר לצדיקי הדור, ולעשות עסק מכל מצוה וכל מנהג, ולהחשיב כל עבודה קלה, ובפרט להישמר במסורת האבות בשם לשון ומלבוש, אשר כל אלו אינם גילויים מהבעש"ט הק', שהרי כל אלו הענינים נוכל למצוא גם במאחז"ל, ובספרי מוסר מגדולי הדורות. [ועי' בספר ומשה היה רועה (פרק מ' עמ' קכ"ג-קכ"ד) מה שאמר רבינו בזה]. רק שהוא הנהיג כן להתחזק באלו הענינים, שבכוחות אלו יתרוממו אף האנשים הפשוטים ויהודים תמימים לעבודת

השי"ת, ובכן גם לנו נשאר דרך החסידות להתחזקות לעמוד בהם נגד נסיונות הדור, וע"כ גם לומדים בספרי תלמידי הבעש"ט.

וכמו שכ' רבינו הק' ז"ל בעצמו במכתב הסכמה על ספה"ק בעש"ט עה"ת משנת תש"ב לפ"ק (נדפס בס' אגרות מהרי"ט סי' קמ"ז), וזל"ק, שם: "אף בנגלה כל דיבור מתורת רבינו בעש"ט זי"ע משמח נפש כל חי ומלהיב הלב לעבודת השי"ת, חוץ מהפנימיות אשר בהם, עמוק עמוק מי ימצאנה למעלה מהשגה", עכ"ל. וגם בספר מדרש ריב"ש טוב (שי"ל בשנת תרפ"ז), מביא שם המו"ל בראש הספר שיש לו הסכמה נלהבה מרבינו הק' שהוא מפליא ומשבח גודל התועלת, שיהיו מקובצים יחד תורת ומאמרי הבעש"ט הק', "ומצוה גדולה לסייע שיתפשטו המאמרים הק' בעולם", אך מחמת ענוות קדשו לא רצה להביא דבה"ק לדפוס, כשר המוסכים על תורת רבינו הבעש"ט הק' זי"ע ועכ"א, עכ"ד. וע"ע בספר תפארת יואל (ח"ג מאמר סופרים וספרים, ובח"ד סי' ק"ג) שרבינו הדריך את הבחורים ללמוד ספרי תלמידי הבעש"ט.

וע"ע בספר מושיען של ישראל חלק א' פרק י"ב הוראות והדרכות מרביה"ק זי"ע ללמוד ספרי החסידות ועיי"ש בעמ' של"ד-של"ה כמה דוגמאות על מה דיבר כאן שלא לטעות בדברי ספרי החסידות ולידע על מי ועל מה הוטבעו דבריהם יע"ש.

וזה הוא כמו שכתב הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע"א באגרתו (הנ"ל בהערות) שילמדו תניא בכל יום וכו', אבל לא יחכם בהתחכמות של סכלות ... ורק בעניני עבודה ... ומכל פרק צריכים ליקח (ארויס נעמען) תוכן הענין אם יש בו דרך עבודה או התבוננות פרטיות או עצה פרטית, עכ"ל. וענין זה כבר נזכר בלשון קדשו של הרה"ק ר"ש לוצקער זי"ע"א בשם המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע"א, דאע"פ שאינם מבינים כראוי הד"ת שלו, אעפ"כ מהראוי לכתבם "למען היות למזכרת לעבודת הבורא ב"ה", יעו"ש.

ויה"ר שנזכה במהרה להתגלות התוה"ק וימלא הארץ דעה את ה' בביאת משיח צדקינו בב"א.